

**ПОРЕДИЦА
•НОБЕЛИСТИ•**

Семейство Перес би искало да благодари на Дилан Льове
и неговия екип от „Уест Уинг Райтърс“ (West Wing Writers)
за съдействието им.

NO ROOM FOR SMALL DREAMS. Copyright © 2017 by Shimon Peres

**Всички права запазени. Никаква част от това произведение не може
да бъде използвана без изричното разрешение на издателя.**

© Петър Герасимов, превод, 2018 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, корица, 2018 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, 2018 г.

ISBN 978-954-398-578-4

ШИМОН ЦЕРЕС

НЯМА МЯСТО ЗА МАЛКИ МЕЧТИ

СМЕЛОСТ, ВЪОБРАЖЕНИЕ И ИЗГРАЖДАНЕ
НА СЪВРЕМЕНЕН ИЗРАЕЛ

Превод от английски Петър Герасимов

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“
София, 2018

*На бъдещото поколение лидери –
в Израел и в целия свят*

За този уникален човек се е казало и сигурно ще се казва още много. В световната история подобни визионери, лидери и хора се срещат толкова рядко, колкото и цветните диаманти в природата. Техният човешки блясък, обаянието и твърдостта им по нищо не отстъпват на тези редки камъни и за това като хора са толкова ценни. Имаш щастието няколко пъти да се срещна с Шимон Перес и да чуя, не какво другите казват за него, а какво той казва за света, в който живеем, и за собствената си роля в развитието на днешната цивилизация. Днес само неговите мисли могат да напълнят един златен многотомник на човешка мъдрост и познание.

Има една мисъл, която чух от него и запомних още в първата вечер на нашето запознанство през далечната вече 1997 година. Тогава той за първи път пристигна в България, като гост-лектор на 43-та Генерална Асамблея на Асоциацията на Атлантическия договор, организирана от Атлантическия клуб в България и по личната покана на д-р Соломон Паси. Разказвайки ни истории от своя невероятен живот, в един момент Шимон Перес каза, че мирът много прилича на любовта – той до някъде е романтичен процес – ти трябва да го изживееш, да инвестираш в него, да му вярваш. Ако не можеш да изпиташ любов, не можеш да изпиташ и мир, после се усмихна и добави – вие сте млади, вие ще ме разберете. Сега съм убеден, че целият живот на Шимон Перес, бе една „любовна история“. Аз и моите приятели в онази вечер го разбрахме. И мисля, че вече не сме малко.

Виктор Меламег

Директор на офиса на
Американския еврейски комитет в България

Съдържание

Хронология.....	9
Встъпление.....	11
ГЛАВА 1: Зов на гълга	13
ГЛАВА 2: Независимост, обединение и борба за сигурност.....	39
ГЛАВА 3: Легендата и наследството на „Димона“	74
ГЛАВА 4: Операция „Ентебе“ – добродетелта да се осмелиш	94
ГЛАВА 5: Изграждане на една новаторска нация	123
ГЛАВА 6: В преследване на мира.....	147
Епилог.....	189
Посленис.....	194

Шимон Перес: Близо седем десетилетия в служба на обществото

- 1923: Роден във Вишнево, Полша, на 2 август
- 1934: Имигрира в земята Израелова
- 1938: Записан в младежкото селище Бен-Шемен
- 1945: Избран за генерален секретар на HaNoar HaOved („Трудеща се и учаща младеж“)
- 1947: Мобилизиран в „Хагана“ от Давид Бен-Гурион
- 1948–1949: Началник на Морската служба
- 1949–1952: Директор на Мисията на Министерството на отбраната в Съединените щати
- 1953–1959: Генерален директор, Министерство на отбраната
- 1959–2007: Член на Кнесет
- 1959–1965: Заместник-министър на отбраната
- 1969: Министър на абсорбирането на имигрантите
- 1970–1974: Министър на транспорта и пощите
- 1974: Министър на информацията
- 1974–1977: Министър на отбраната
- 1977–1992: Председател на израелската Партия на труда
- 1984–1986: Министър-председател на държавата Израел
- 1986–1988: Заместник министър-председател и министър на външните работи

- 1988–1990: Заместник министър-председател и министър на финансите
- 1992–1995: Министър на външните работи
- 1995–1996: Министър-председател на държавата Израел
- 1999–2001: Министър на регионалното развитие
- 2001–2002: Заместник министър-председател и министър на външните работи
- 2005: Заместник министър-председател
- 2006: Министър за развитието на Негев и Галилея
- 2007–2014: Девети президент на държавата Израел

„Баща ви е като вятъра – казваше често майка ни, – никога няма да може да го спрете или да го върнете обратно.“ И беше права.

В личния си живот Шимон Перес ни беше баща. В обществото – той беше един от бащите основатели на държавата Израел. Той посвети живота си на един безкраен шедьовър: изграждането на по-добро бъдеще. Инструментите на неговата професия включваха вяра, предпазливост, решителност и способността да учи – да се променя и израства. Но най-важният инструмент за него беше надеждата. Той използваше надеждата, за да посажда семена дълбоко в твърдата земя, да стои твърдо и безстрашно върху едно клатушкащо се скеле, да постига неща толкова високо, колкото само мечтите ни могат да ни отведат, да открива невидимото до този момент стъпало по една невидима преди стълба и след това да предвиди следващото.

Животът му бе непредвидим и изключителен, както и любимият му дом. Той вярваше, че постигането на мира и превръщането на Израел в едно по-добро място са част от пътя към създаване на един по-хармоничен, процъфтяващ и благороден свят, и едва ли има по-висока цел, която един човек би могъл да си постави.

Баща ни обичаше да казва: „Пребройте колко мечти имате и ги сравнете с броя на вашите постижения. Ако имате повече мечти, отколкото постижения, тогава вие сте още млади“. Той написа тази книга в последната година от живота си като дар за следващите поколения, за тези млади по възраст и млади в сърцата си. Искаше да предаде очуканата си и вярна кутия инструменти, така че ние всички да може да се поучим от неговото минало и да продължим да работим за изграждането на едно по-добро утре.

В съгласие с желанията му ние сме благодарни, че може да споделим това с вас.

Цвия, Йони и Хеми

ЗОВ НА ДЪЛГА

Бях единайсетгодишен, когато за пръв път видях мястото, скътано настрани и обградено от дървета. Скромната къща принадлежеше на леля ми и на чичо ми, които я бяха изградили със собствените си ръце, след като бяха дошли в земята на Израел. Беше 1934-та, време, когато в областта живееха само няколко хиляди евреи; пътищата не бяха павирани, земята още пустееше.

Когато приближих по-близо, открих, че такива дървета не бях виждал преди; това бяха портокалови горички, засадени от новодошлите. С по-малкия ми брат Джиджи веднага затичахме напред-назад покрай стройно подредените редици дървета, всяко от които бе натежало от стотици зрели, слънчево ярки плодове. Спомням си, че докато дърветата цъфтяха, въздухът наоколо се изпълваше с възхитителни аромати.

Тази гледка ме върна внезапно назад към моето малко еврейско селце, назад към „щетъла“¹, както го наричаха – назад към мига, когато за пръв път бях видял портокал, назад към място, което се намираще далече, много далече от тук.

Нашият щетъл се наричаше Вишнево. Намираще се на границата между Полша и Русия, ивица земя, обградена от гори, които като че ли винаги се намираха в зимен сън. Често имаше седмици, когато нахлуваше остро студен вятър, който свистеше измежду близките брези и шибаше безмилостно купувачите на пазара. Дори и през лятото много

---

¹ *Щетъл* (от идиш) е общото наименование на малки градове със значително еврейско население в Централна и Източна Европа в епохата преди Холокоста – бел. ред.

рядко ни се случваше да зърнем слънцето. И въпреки студа и откъснатостта в щетъла имаше топлота и магия, атмосфера на вежливост и общност. Всеки за себе си бе намерил място за съществуване.

Водехме прост живот: имаше само три улички, всяка оградена от селски дървени къщи. Нямахте течаща вода и електричество. Но само на около пет километра разстояние имаше гара и от пътуващите и техните багажи можехме да надзърнем и да вкусим света, намиращ се далече зад горите.

Още си спомням чудесния момент, онзи първи портокал. Родителите ми ме бяха завели до дома на техни приятели, където вече се беше събрала голяма компания. Между тях беше и един млад мъж, завърнал се наскоро от земята на Израел, и множеството хора се наслаждаваха на великите истории за далечната страна. Говореше за безкрайната слънчева светлина и екзотичната култура, за парчетата пустош, засадени с плодни дръвчета, за обгорелите от слънце евреи, които работеха усърдно с ръцете си и също така с тях се защитаваха. Когато свърши, той се обърна към кутия зад него и я повдигна, за да я видят всички наоколо съдържанието ѝ. Като че ли всички в помещението едновременно поеха дъх: това беше върхът на неговото представяне, официална церемония, която подсказваше, че я е вършил и много пъти преди това. Един след друг всеки присъстващ в стаята избираше пакет от кутията, внимателно разгръщаше тънката опаковка, за да се покаже зрял портокал „Яфа“, откъснат направо от дървото. Когато дойде и моят ред, аз се приближих бавно и сковано, като че ли се страхувах да не направя нещо грешно. Приближих портокала до носа си, като за пръв път долових аромата на цитрусов плод. Беше наистина нещо изключително – като цвят, аромат и вкус, – с други думи всичко, което едно момче можеше да си представи с развълнуваното си въображение. Това беше нещо много повече от един плод; това беше символ на надеждите и стремленията ми.

Семейството ми бе живяло в района от няколко поколения. И, разбира се, земята тук след стотици години беше място, което евреите можеха да нарекат „дом“. Но въпреки обикновената си красота никой от родителите ми не смяташе Вишнево за свой постоянен дом. Земята Израилова не беше само мечта на родителите ми; това беше голямата цел на толкова много хора, които познавахме. Изглеждаше, че при всяко събиране разговорът преминаваше към темата за Цион, за изоставянето зад нас на обичания щетъл, за присъединяване към

пионерите, които възстановяваха нашата страна. Говорехме често за Теодор Херцел, основателя на Ционисткото движение, който твърдеше, че бъдещето на еврейския народ зависи от съществуването на израелска държава, една основана не само на религията, но и на езика и националността страна. „Нека ни дадат владение върху малко парче от земната повърхност, достатъчно за нуждите на нашия народ. После ние ще сторим останалото.“

Мечтата на Херцел стана и моя собствена мечта. Смятах семейството си за хора, които живеят при временни условия, които са все още в изгнание. Говорехме еврейски, мислехме на еврейски и внимателно следяхме новините, идващи от мандатната Палестина – контролирана от британците територия, която включваше нашата древна родина. Съществуваше общ стремеж – желание за завръщане, – което ни обземаше все по-властно. Имаше моменти, в които се чувствах, като че ли съм в чистилице, между едно далечно минало и едно близко, предстоящо бъдеще. Колкото повече това бъдеще се приближаваше, толкова по-непоносими бяха очакването и забавянето.

Въпреки желанието да поемем на път спомените ми от детството са безкрайни и топли. Майка ми Сара беше блестяща и любяща. Тя бе библиотекар по професия, влюбена в руската литература. Имаше малко неща в живота, които ѝ доставяха повече радост, отколкото четенето – удоволствие, което споделяше с мен. Растях, за да стана човек на книгите, но започнах като момче на книгите, четящо до рамото на мама. Това беше едно любимо предизвикателство – да се опитвам да я догонвам в четенето – само за да може да участвам в дискусиите след това. Баща ми Ицхак (познат като Гетцел) беше сърдечен и благороден, търговец на дърво, като баща му преди това. Беше мъж, пълен с енергия и доброта, едновременно предан и усърдно работлив. Винаги ми вдъхваше кураж и се радваше на успехите ми. Любовта му ми даваше увереност и тази увереност ми даде възможността да летя. Чувствах се дълбоко благословен.

Родителите ми ме отглеждаха без много граници или ограничения, никога не ми казваха какво да върша, винаги уверени, че любопитството ми ще ме изведе на правия път. В по-младите ми години, когато решавах да се проявя и да произнеса речи пред родителите ми и техните приятели, винаги получавах само окуражителни оценки. Понякога споделях впечатления и анализи (малко хора из града можеха да ми съперничат в това отношение). Друг път изнасях напълно оформени

доклади за природата на ционизма или за ценностите на моите най-предпочитани автори. За възрастните бях амбициозното младо момче, на което предстоеше светло бъдеще. За мен това беше като начало на нещо по-голямо. Но в очите на съучениците ми това ме правеше един вид самотник и често бивах отхвърлен като толкова различен от другите. Което си беше факт, защото и на деветдесет и три аз съм все още онова любопитно момче, претоварено с трудни въпроси, склонно към мечтание и недокоснато от съмненията на другите.

Родителите ми помогнаха за моето оформяне като човека, който съм. Но всъщност моят дядо равинът Цви Мелцер бе човекът, на когото се възхищавах от все сърце и с когото бях оформил една от най-значителните връзки в живота ми. Той беше набит як човек, който по някакъв начин изглеждаше висок. След като беше посещавал най-добрата школа йешива¹ в Европа, той беше един от основателите на еврейското ционистко училище „Тарбут“ и изтъкнат водач на еврейската общност. В това малко селище имаше три синагоги и две библиотеки: едната на еврейски и едната на идиш². Ако ционизмът беше центърът на нашия всекидневен живот, юдаизмът беше център на нашия морален живот. Дядо ми беше авторитетната фигура, от която семейството ми получаваше ценни напътствия, и поради неговото положение и изключителен ум той беше водач на общността, към когото целият щетъл се обръщаше за напътствия и мъдри съвети.

Чувствах се особено щастлив не само заради тази значителна фигура в семейството, а защото той ми обръщаше специално внимание. Той беше първият, който ме научи за историята на еврейския народ, първият, който ме запозна с Тората. Отивах при него всеки Сабат³ в синагогата и внимателно слушах седмичната му проповед. Както и другите евреи, смятах Йом Кипур, еврейския Ден на изкуплението, за най-големия от празниците. За мен той имаше особено значение не

---

¹ *Йешива* – еврейска образователна институция, която си поставя за цел изучаването на традиционни религиозни текстове, най-вече от Талмуда и Тора – бел. прев.

² *Идиш* – немски език, на който говорят около четири милиона евреи ашкенази. Названието „идиш“ означава „еврейски“ и произхожда от немските думи идиш – дойч (еврейски – немски) – бел. прев.

³ *Сабат* – събота на иврит. За евреите събота, а не неделя е празничният ден – бел. прев.

само заради неговата важност, но и заради това, че можех да чуя как дядо ми пее. Само на този ден, когато той служеше като наш религиозен певец, неговият чудесен глас възвисяваше чудесната молитва Кол Нидре¹.

Тя стигаше до дълбините на душата ми и аз се криех под неговия широк молитвен шал, единственото място, където се чувствах сигурен в този сериозен ден. От тъмнината на моето скришно място молех Господ да прости прегрешенията и да има милост към всеки човек, тъй като той сам е посял зърната на слабостите.

Пред обаянието на неговата личност и от неговите обучения станах много религиозен като дете, много повече от родителите ми. Стигнах до убеждението, че мой дълг е да служа на Господ чрез неговите заповеди и че никакво изключение не може да бъде толерирано. Родителите ми не забелязваха дълбочината на посвещението ми до момента, когато баща ми донесе вкъщи радиоапарат, първия във Вишнево. В своето вълнение да покаже на майка ми как работи той го включи в Сабат – време за отдых и съзерцание, по време на което юдаизмът забранява известни действия, включително и пускането на радио. Аз се разгневих много, хвърлих го на земята и, обзет от прекалено чувство за справедливост, го разбих, като че ли съдбата на човечеството зависеше от това, което върша. Благодарен съм, че ми простиха стореното.

Когато не бях у дома или в синагогата, аз се опитвах да пътувам с някоя каруца до гарата; именно от там хората започваха дългото си пътуване, което щеше да ги отведе до древната родина. Цялото селище щеше да се събере всред шумни приветствия, пожелавайки „добър път“ на своите съседи по един горчиво-сладък начин. Наблюдавах с възторг, като се присъединявах към възгласите и благородната радост, но винаги се връщах вкъщи обзет от малко тъга, като се чудех дали и моят ред някога ще дойде.

В един момент обстоятелствата ускориха пътуването ни. В началото на 30-те години на ХХ в. бизнесът на баща ми бе съсипан от антисемитски данъци, насочени специално към еврейски фирми. Останал без средства, той реши, че е време да тръгваме. През 1932 г. той замина

---

¹ *Кол Нидре* – тържествена молитва в навечерието на големия празник Йом Кипур. Службата се нарича *Кол Нидре* (Всички обети – арам.) – бел. прев.

сам за мандатната Палестина, един истински първопроходец, зает от мисълта да се установи и да се подготви за пристигането ни. Минаха още две дълги години – цял живот за едно нетърпеливо дете, – докато ни прати известие, че е готов да ни посрещне. Бях единайсетгодишен, когато мама дойде при Джиджи и мен, за да ни каже, че вече е дошло времето.

Натоварихме багажа си на една конска каруца и се отправихме към гарата. Каруцата подскачаше и скърцаше стряскащо, когато трополеше по камънаците по пътя. Майка трудно понасяше това, но за нас с брат ми всяко подруване беше радост – напомняне, че вече сме на път към голямото приключение. Бяхме облечени с дебели вълнени якета и тежки зимни обувки, от които скоро нямаше да има никаква нужда.

Когато пристигнахме на гарата, вече имаше десетки хора, дошли да ни изпратят с благопожелания и молитви. Дядо беше един от тях. Предвид възрастта му и важното място в общността той бе избрал да остане във Вишнево. Той беше единственото нещо, което щеше да ми липсва от родното място. Гледах го как казва „сбогом“ на майка ми и брат ми на перона и чаках да ме погледне, без да знам какво да кажа. Огромната му фигура се наведе над мен и аз се възрях в очите му над гъстата посивяла брада. В тях имаше сълзи. Постави ръка на рамото ми, после се наведе по-ниско, за да срещне погледа ми.

– Обещай ми нещо – каза той с глас, който познавах много добре.

– Каквото кажеш, *зайдех*¹.

– Обещай ми, че винаги ще останеш евреин.

Животът на дядо ми угасна във Вишнево. Нацистите навлезли през гората и на селския площад, който бях напуснал само преди няколко години, събрали евреите, за да посрещнат те ужасната си съдба. Дядо ми бил изтласкан грубо в скромната дървена синагога с почти цялото си паство. После нацистите залостили вратите. Не мога да си представя какъв ужас са изтърпели вътре от първия момент, когато димът е проникнал през пролуките на вратата; от пращания звук, който са чули, им е станало ясно, че сградата е подпалена отвън. Казаха ми, че докато пламъците се извисявали буйно, докато поглъщали нашето най-свещено място за молитви, дядо ми наметнал молитвения шал –

---

¹ Зайдех (*Zaydeh*) – или още „зайде“, „бубех“ – на идиш се използват за „дядо“ или „баба“ – бел. ред.

същия, под който се криех по време на Йом Кипур, и изпял една последна молитва – върховен момент на едно стоическо достойнство, преди пламъкът да отмъкне думите, дъха и живота му, както и на всички останали.

Обиколили къща след къща и останалите евреи били измъквани от скривалищата им, където се опитвали да се спасят. Те били заставени да гледат как щетълът се руши, все едно пометен от торнадо, но с точност и старание. Били откарани до гарата, крачейки по жестоките развалини и върху огнения гроб. Същият път, който ме отведе към пътуването до родината, ги завел до лагера на смъртта.

Когато се качвахме на влака за мандатната Палестина, когато той се разтресе при тръгване и махах за „сбогом“ през прозореца, не знаех, че никога повече няма да видя дядо отново. Още чувам гласа му, когато някой свещеник запее Кол Нидре. Все още мога да усетя духа му, когато съм изправен пред труден избор.

* * *

През 1934 г. пътуването ни до мандатната Палестина ни отведе на юг към Средиземно море – когато за пръв път го зърнах, помислих, че се шири до безкрая. Качихме се на един параход за няколкодневно пътуване през почти спокойни води. Бях убеден, че отсъствието на вълнение и на бушуващо море е знак свише. От палубата на парахода, обгърната отвсякъде от поразително синьото небе, усещах нежната топлина на слънцето, освободено от сивата пелена на облаците. Животът ми сякаш бе оцветен отново и живително затоплен, за да събуди и най-смелите ми мечти.

В последния ни ден в морето бях събуден от могъщия звук на корабната сирена. Капитанът предупреждаваше плаващите край нас морски съдове за пристигането ни, като същевременно съобщаваше това и на пътниците. Джиджи и аз скочихме от леглата си и затичахме по стълбите към горната палуба, където се надявахме да зърнем за пръв път нашия нов живот. Там вече се бяха събрали пътници, които викаха и пееха от възторг. Проправих си път между тълпата, за да стигна до перилата, където нищо не препречеше погледа ми.

Току пред мен се разгърна прекрасната брегова линия на Яфо (или позната още като Яфа). Морето изглеждаше оцветено във всички оттенъци на синьото, сапфирът на дълбоките води танцуваше с игривите тюркоази на плитчините, които се плъзгаха срещу идеално белия пя-